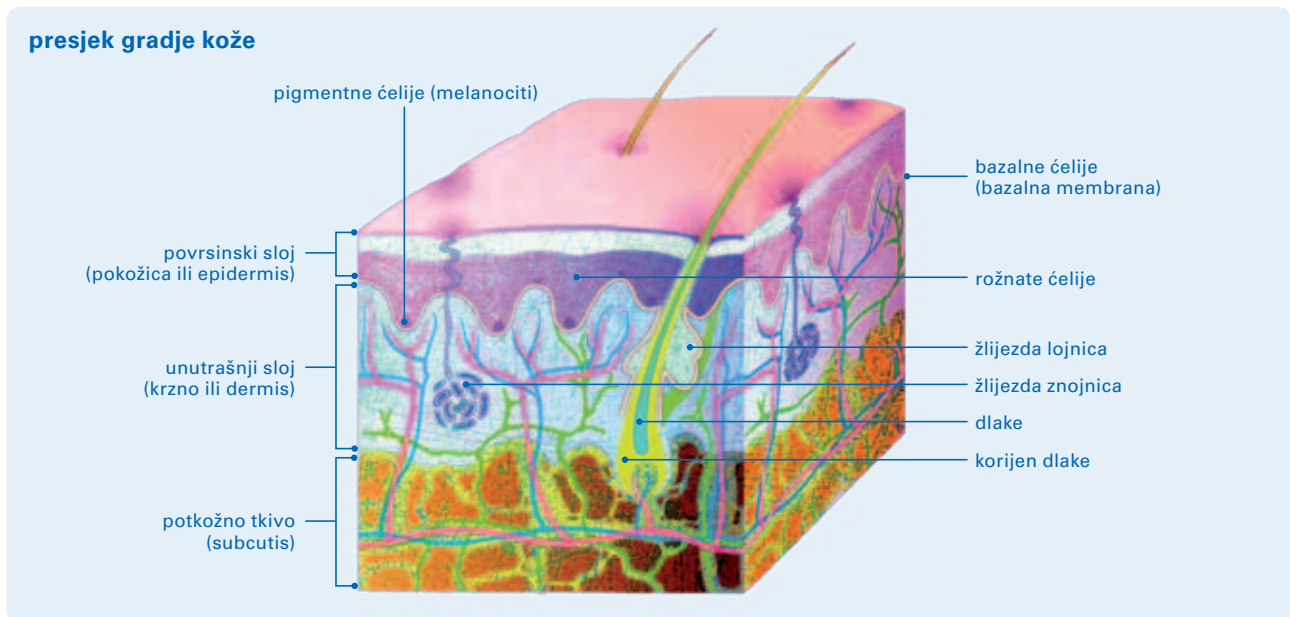

Bazaliom, Spinaliom

Nemelanomski, takozvani svijetli tipovi raka

Koža

Koža je najveći i najteži organ čovjeka. Ona štiti unutrašnje organe od spoljnih uticaja, kao što su toplota, vlaga i pritisak. Koža štiti i od izazivača bolesti i reguliše tjelesnu temperaturu. Sastoji se od različitih slojeva i ćelija.

Postoji više vrsta raka kože: melanom (crni rak kože) i nemelanomski rak, takozvani svijetli tip raka kože (spinaliom, bazaliom). Razvoj ovih oboljenja i njihovo liječenje su različiti. U ovom tekstu je riječ samo o svijetlom raku kože.

Kod svijetlog raka kože razlikujemo bazaliom (karcinom bazalnih ćelija) i spinaliom (karcinom bodljivi ćelija). Bazaliom vodi porijeklo od bazalnih ćelija kože. Iz njih nastaju nove ćelije koje se potiskuju prema površini kože. Spinaliom nastaje iz bodljivi ćelija, koje proizvode rožnjaču kože, keratin.

Bazaliom i spinaliom su češći od melanoma. Oni su manje opasni, jer praktično nikada (bazaliom) ili vrlo rijetko (spinaliom) metastaziraju.

Učestalost

U Švicarskoj, godišnje, od raka kože oboli oko 15000 osoba:

- > Procjenjuje se da 10% pacijenata (oko 1800 osoba) imaju melanom.
- > Procjenjuje se da 90% pacijenata (oko 13500 osoba) imaju bazaliom ili spinaliom.

Bazaliom je ubjedljivo najčešća vrsta raka – pojavljuje se tri do četiri puta češće nego spinaliom. U istoj mjeri je prisutan i kod muškaraca i kod žena. Drugačiji odnos je kod spinalioma, od kojeg muškarci češće oboljevaju nego žene. Svijetli rak kože pojavljuje se, prije svega, kod starijih muškaraca. Prosjek starosti oboljelih od bazalioma iznosi oko 60 a kod spinalioma, oko 70 godina.

Simptomi

Bazaliom i spinaliom nastaju na dijelovima kože koji su jako izloženi suncu, kao što su: nos, čelo, usne, uši, ruke ili na dijelovima glave, koji nisu pokriveni kosom.

Tipični simptomi su:

- > Čvoraste promjene, zadebljanja ili čirevi na koži
- > Staklenasti «prištići» sa jasnim oslikavanjem

- > Vlažni ne zarastajući prištevi
- > Čvrsta okoštavanja, koja prilikom povrede lagano krvare ili «cure» i koja su pokrivena sa krastom.

Sumnjive promjene na koži trebete uvijek pokazati kožnom ljekaru (dermatologu), jer se ranim otkrivanjem raka kože, povećavaju šanse za njegovo izliječenje.

Dijagnoze i pregledi

Pomoću jedne vrste povećala, dermatoskopa, liječnik/ca najprije pažljivo pregleda (posmatra) sumnjivi dio kože. Ukoliko postoji sumnja na rak kože, liječnica/ik uzima uzorak tkiva ili potpuno isijeca (otklanja) mrlju na koži. Ovaj zahvat se izvodi pod dejstvom lokalne narkoze. Poslije toga se tkivo šalje u laboratorij, radi pregleda, tj. da bi se utvrdilo prisustvo tumora i njegova vrsta.

Da bi se utvrdilo koliko je tumor već prodro u dubinu kože i na koje organe se proširio, potrebno je izvršiti i druge preglede, kao npr. ultrazvučne preglede susjednih limfnih čvorova, zatim kompjutersku ili magnetsku tomografiju.

Stadiji bolesti

Oboljenja raka klasificiraju se prema TNM-sistemu. Pri tome se procjenjuje širenje tumora (T), ugroženost limfnih čvorova (N) i eventualno, prisutnost metastaza (M).

Bazaliom se razvija veoma sporo. On, praktično, nikada ne metastazira pa zbog toga, kod ove vrste raka, klasifikacija prema TNM-sistemu nema svrhe. Važnije je odrediti njegovo horizontalno širenje i dubinu prodiranja u kožu, odnosno u tijelo jer se bazaliom može razviti u dubinu i razoriti tkivo, koje se nalazi ispod površine kože, npr. kosti ili hrskavicu.

I *spinaliom* se, takodje, razvija veoma sporo. Za razliku od bazalioma, ova vrsta raka, može u poodmaklom stadijumu napasti limfne čvorove i, u udaljenim organima, metastazirati. Spinaliom se ovako klasifikuje:

- T0** Nema dokaza za spinaliom
- T1** Spinaliom je maksimalno 2 cm
- T2** Spinaliom je između 2 i 5 cm
- T3** Spinaliom je veći od 5 cm
- T4** Spinaliom je napao mišićno tkivo, hrskavicu ili kosti
- Tx** Raširenost tumora se ne može procijeniti
- N0** Limfni čvorovi nisu napadnuti
- N1** Tumor je se proširio na susjedne limfne čvorove
- Nx** Tumor limfnih čvorova se ne može procijeniti
- M0** Nema dokaza o postojanju ćelija raka drugdje u tijelu
- M1** Metastaze u drugim organima, kao na primjer na plućima ili jetri
- Mx** Ne može se procijeniti postojanje metastaza

Terapija

Šanse za izliječenje svijetlog raka kože su vrlo velike, prije svega, ako liječenje počne u ranom stadiju bolesti. U pravilu, tumor se odstranjuje hirurškim putem. Poslije male operacije, rana se zašije. Ako je neophodno odstraniti jedan veći dio kože, tada je i teže zatvoriti ranu pa se vrši «potezanje» okolne kože ili se pristupa transplantaciji (presadjivanju) kože.

Osim operativnog, kod svijetlog raka kože, postojicijeli niz ostalih terapijskih postupaka:

- > Curettage: površinsko odstranjivanje tumora.
- > Laserska hirurgija: uklanjanje tumora pomoću lasera.
- > Terapija zamrzavanjem (krioterapija): uništavanje ćelija tumora zamrzavanjem.
- > Terapija strujom (elektro desikacija): uništavanje ćelija tumora električnim impulsima.
- > Terapija zračenjem (radioterapija): razaranje ćelija raka zračenjem.
- > Terapija medikamentima: na tumor se nanosi određena vrsta kreme, sa specijalnim djelovanjem, koje izaziva upalu. Na ovaj način se uništavaju ćelije tumora.
- > Fotodinamična terapija: na kožu se nanosi krema koja sadrži tvari ,osjetljive na svjetlost. Ove tvari dospijevaju, preko kože, u ćelije tumora. Potom se tumor osvijetljava jakim svjetlošću. Svjetlost izaziva u ćelijama takozvanu fototoksičnu reakciju i time dolazi do razaranja ćelija tumora.
- > Kemoterapija: ona se primjenjuje samo kada je spinaliom već obrazovao metastaze.
- > Imunoterapija

Kada i koji postupak će se primijeniti, ovisi ne samo od vrste i stadija tumora, nego i od starosti i zdravstvenog stanja pacijenta. Veoma je važno i to na kojem dijelu tijela se tumor nalazi, jer pojedini dijelovi tijela nisu pogodni za operaciju (kao npr. uho ili rubovi oka).

Posljedice liječenja

Poslije operativnog odstranjivanja tumora ostaje ožiljak, koji u pravilu ne uzrokuje nikakve poteškoce. Ukoliko, kao posljedica operacije, dodje do većeg oštećenja kože ili tkiva, kasnije se, putem plastične operacije, ta oštećenja mogu poboljšati.

Kontrolni pregledi

Nakon što je liječenje raka završeno, pacijent se treba javiti svom liječniku/ci radi kontrolnih pregleda. On/ona, svakom pacijentu ponaosob, daje individualne preporuke o tome, kada i u kojim vremenskim razmacima treba vršiti kontrole.

Rizični faktori

Dugogodišnje izlaganje sunčevim zracima (UV-svjetlost), najčešći je uzročnik povećanog rizika za obolijevanje od svijetlog raka kože. Često se tumor javlja na dijelovima kože, koji su već oštećeni kroz djelovanje UV-zraka. Daljnji rizični faktori su: hronična upala kože ili rane, kontakt sa tvarima koje izazivaju rak kao što su katran ili arsen, slabost imunog sistema ili rijetke nasljedne bolesti.

Prevenција i rano prepoznavanje

Najvažnija mjera za sprječavanje raka kože je djelotvorna zaštita od UV-zraka.:

- > U svakom slučaju treba spriječiti da koža «izgori» na suncu.
- > Između 11 i 15 sati, kada je opterećenje UV-zračenjem najveće, ostati u hladu.
- > Na suncu nositi šešir, sunčanice i odgovarajuću odjeću.
- > Nanositi kremu za sunce sa visokim zaštitnim faktorom.

- > Dojenčad, do jedne godine starosti, nikada direktno izlagati suncu.
- > Djecu, posebno dobro, štititi od sunca.

Preporučuje se da, u određenim vremenskim razmacima, sami pregledate vlastitu kožu i posmatrate pigmentne promjene. Ako se uoče promjene na koži ili mladežu, trebalo bi se obratiti kožnom ljekaru radi kontrole.

Napomena

Ove informacije možete naći na internet-stranici pod: www.krebsliga.ch → Krebskrankheiten, i to na slijedećim jezicima: njemačkom, francuskom, italijanskom, španskom, portugalskom, albanskom, turskom i naravno, na srbskom/hrvatskom/bosanskom jeziku. Imajte u vidu i naše besplatne brošure na njemačkom, francuskom i italijanskom jeziku pod www.krebsliga.ch/broschueren.

Informacije, savjetovanje, podrška

Krebsliga Aargau

Tel. 062 834 75 75
www.krebsliga-aargau.ch

Krebsliga beider Basel

Tel. 061 319 99 88
www.krebsliga-basel.ch

Bernische Krebsliga Ligue bernoise contre le cancer

Tel. 031 313 24 24
www.bernischekrebsliga.ch

Ligue fribourgeoise contre le cancer

Krebsliga Freiburg
tél. 026 426 02 90
www.liguecancer-fr.ch

Ligue genevoise contre le cancer

tél. 022 322 13 33
www.lgc.ch

Krebsliga Glarus

Tel. 055 646 32 47
www.krebsliga-glarus.ch

Krebsliga Graubünden

Tel. 081 252 50 90
www.krebsliga-gr.ch

Ligue jurassienne contre le cancer

tél. 032 422 20 30
www.liguecancer-ju.ch

Ligue neuchâteloise contre le cancer

tél. 032 721 23 25
www.liguecancer-ne.ch

Krebsliga Schaffhausen

Tel. 052 741 45 45
www.krebsliga-sh.ch

Krebsliga Solothurn

Tel. 032 628 68 10
www.krebsliga-so.ch

Krebsliga St. Gallen- Appenzell

Tel. 071 242 70 00
www.krebsliga-sg.ch

Thurgauische Krebsliga

Tel. 071 626 70 00
www.tgkl.ch

Lega ticinese contro il cancro

tel. 091 820 64 20
www.legacancro-ti.ch

Ligue valaisanne contre le cancer

tél. 027 322 99 74
www.lvcc.ch

Krebsliga Wallis

Tel. 027 922 93 21
www.krebsliga-wallis.ch

Ligue vaudoise contre le cancer

tél. 021 641 15 15
www.lvc.ch

Krebsliga Zentralschweiz

Tel. 041 210 25 50
www.krebsliga.info

Krebsliga Zug

Tel. 041 720 20 45
www.krebsliga-zug.ch

Krebsliga Zürich

Tel. 044 388 55 00
www.krebsliga-zh.ch

Krebshilfe Liechtenstein

Tel. 00423 233 18 45
www.krebshilfe.li

Krebstelefon / Ligne Info- Cancer / Linea cancro

0800 11 88 11
Od ponedjeljka do četvrtka
10–18 časova; njemački, fran-
cuski, italijanski; besplatno

migesplus

Schweizerisches Rotes Kreuz
3084 Wabern
Tel. 031 960 75 71
www.migesplus.ch
Informacije za migrante
i migrantice

Impresum

Autorka

Dr. med. Eva Ebnöter,
Zollikon

Prevod

Adalita Bešić, migesplus

Ilustracija

Daniel Haldemann, Wil SG

Izdavač

Krebsliga Schweiz
Effingerstrasse 40
Postfach 8219
3000 Bern
Tel. 031 389 91 00
www.krebsliga.ch

© 2010

Krebsliga Schweiz, Bern

Ova brošura je nastala u okviru nacionalnog programa «Migracija i zdravlje 2008–2013», pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja. www.migesplus.ch – internet stranica za informacije o zdravlju jna vašem jeziku.